

Joan Francesc Mira

per Adolf Piquer

És tendència de les històries de la literatura encasellar els autors en un gènere, amb una o dues obres concretes. Difícilment podríem titllar Joan Francesc Mira (València, 1939) només de narrador, o d'antropòleg, o d'assagista, o d'activista polític i cultural perquè és, sobretot, un home polièdric pel que fa a la seva producció i un «antropòleg actiu o contemplatiu», segons s'autodefineix.

De totes aquestes coses, la seva vessant més literària —la de l'assagista i la del narrador— representa una fita de qualitat en les nostres lletres. Les seves característiques giren al voltant d'una concepció global de la cultura inserida en totes dues disciplines d'escriptura. La més imaginativa, la narrativa, juga amb l'univers dels símbols i dels mites des de les seves primeres obres. Així com *Els cucs de seda* (1975) integra el sentit de descoberta del món, de sortida del capoll, o el Daniel de *El bou de foc* (1974) ens porta reminiscències bíbliques i un capgirament de la idea d'heroi, que s'adiu amb l'antiheroi més a l'ús de la contemporaneïtat, també trobem tot un Hèrcules de la postmodernitat valenciana a *Els treballs perduts* (1989), un Dante motoritzat al purgatori valencià (*Purgatori*, 2003) i un Faust que lliga els motius goethians amb la visió d'allò que gira al seu voltant (*El professor d'història*, 2008).

Encara hi ha la càrrega de la simbologia en l'estructura —el valor del dotze com a número emparentat amb el cicle solar, per exemple— i en els noms dels seus personatges, la història que contempla cada racó de la ciutat de València, del País Valencià o, fins i tot, de la Roma dels Borja (*Borja Papa*, 1999). Llegir novel·les de Joan Francesc Mira és llegir la història d'Europa, com bé ho demostren les digressions d'algunes narracions. A *El professor d'història* (2008), hi trobem un exemple ben clarificador, amb abundància de reflexions sobre el racionalisme i la condició humana.

Per damunt de tot això, l'autor és un especialista en l'articulació del discurs. I no és una afirmació vàcua si atenem a la seva habilitat en l'escriptura. Si en cinematografia admirem la tècnica de la càmera administrada amb seny, del Mira novel·lista i contista hem d'admirar la capacitat per navegar entre el discurs del narrador i els dels seus personatges. Els canvis de veus narratives flueixen sense cap esforç perquè juguen amb habilitat a introduir-se en el moment més escaient. Reportar el pensament d'un subjecte a través del monòleg, incloure l'estil indirecte lliure per mantenir l'ambigüitat en la veu, manifestar l'estil directe com a forma d'evidenciar trets ideològics dels personatges són mostres de l'agilitat de l'escriptor. Tot això, evidentment, està acompanyat d'un reforç cultural en el qual la incorporació de la historiografia, l'antropologia, la filosofia, la política, l'arxivística fins i tot, omplen de saviesa les seves pàgines. D'ací que el recurs de la intertextualització, emprat oportunament, s'afegeixi com a un incentiu per a la lectura.

Aquests coneixements, que es mostren més nítids en els estudis de tall acadèmic o històric —vegeu els treballs sobre Vicent Ferrer (2002), Blasco Ibáñez (2004) o Els Borja (2000)— esdevenen el fonament sobre el qual es construeixen bona part dels arguments dels seus assaigs. Opinar, meditar

sobre una qüestió transcendental, tant com sobre el fet aparentment més casual, és una qüestió d'ofici on se'ns mostra l'ésser racionalitzador, capaç d'escriure sobre trets i autors essencials de la literatura i aplicar-hi el sentit més pur al «logos» (*Literatura, món, literatures*, 2005). De fet, l'aparició del mot «racional» en tota l'obra assagística de Mira és notable. I aquí torna a surar la història i la capacitat de comparació.

Fet i fet, la lògica de l'assagista s'amera d'una voluntat de repensar les coses, de trencar amb els tòpics, de garbellar les idees i passar-les pel sedàs de les dades, enfront de la lleugeresa dels opinòlegs mediàtics d'avui. En això hi ha una visió molt escèptica davant el pensament de l'era postmoderna i un gust pel detall, per la minuciositat, en el qual no falta una alta dosi d'ironia.

Sobre el pensament i la vida postmoderns (*Els sorolls humans*, 1997) trobem la reflexió a propòsit de les relacions entre l'individu i la societat. L'anàlisi del grup té un paper ben important. No es tracta únicament dels components tribals del país, sinó de la forma de (no) ocupar-se dels escriptors nacionals, de l'afabilitat dels nord-americans maltractada pels prejudicis més rebregats (*Cap d'any a Houston, Texas*, 1998) o d'analitzar notícies com ara la descomposició del bloc de l'Est.

Tot plegat sembla que sigui fruit d'una mateixa cosa, que ahora són moltes: la capacitat d'assimilar unes lectures, la formació humanística sòlida i la devoció per la lectura no sols dels clàssics de l'antiguitat, sinó dels contemporanis. Això es fa palès en unes traduccions que mostren, més que el pur afany pel canvi d'una llengua a l'altra, el gust pel text original i la voluntat de desentranyar la semàntica de cada mot d'origen. La versió de la *Divina Comèdia* de Dante (2001), el *Nocturn a l'Índia* de Tabucchi (1997) o *El germanista* de Francesca Duranti (1989), entre d'altres, són una prova de la intenció de posar en català allò que hi ha més enllà de les simples equivalències de diccionari.

Joan Francesc Mira assimila amb habilitat aquells trets incombustibles de la història de les literatures i els dona la forma perquè el lector consumeixi amb avidesa els seus escrits, d'una modernitat i d'un vigor absoluts.